

PARTICIPACIJA GRAĐANA U IZBORNOJ DEMOKRATIJI – IZBOR OPĆINSKOG VIJEĆA: Studija slučaja, općina Ilidža 2008. i 2012.

Faruk Jašarević*✉, Adnan Džindo**, Ermin Kuka***

Sažetak

Tema ovog rada jeste Participacija građana u izbornoj demokratiji – izbor Općinskog vijeća: Studija slučaja, općina Ilidža 2008. i 2012. Osnov za elaboraciju ove teme nalazi se u činjenici što je participacija (učesće) građana u izbornom procesu preduvjet konstituiranja Općinskog vijeća kao predstavničkog tijela građana na nivou lokalne zajednice i lokalne samouprave. Kroz rad Općinskog vijeća najdirektnije se implementiraju javne politike na lokalnom nivou, a što je i svrha i cilj konstituiranja samog vijeća. Glavni predmet rada jeste participacija građana na lokalnim izborima u okviru sistema izborne (predstavničke) demokratije kao osnove konstituiranja Općinskog vijeća, s jedne strane, i osiguranja odgovornosti izabranih predstavnika, s druge strane, uz poseban osvrt na općinu Ilidža. Participacija građana u izboru Općinskog vijeća Ilidža se posmatra kroz komparativnu analizu lokalnih izbora 2008. i 2012. godine. U radu se koriste historijska metoda, metoda analize sadržaja (dokumenata), komparativna metoda i statistička metoda. Opći zaključak, nakon provedenih teorijskih i empirijskih istraživanja, jeste da je participacija (učesće) građana u izbornoj (predstavničkoj) demokratiji preduvjet konstituiranja predstavničkog organa općine Ilidža, budući da predstavnički organ općine – Općinsko vijeće počiva na demokratskoj i slobodnoj volji građana općine Ilidža.

Ključne riječi: *izbori, participacija, građani, Općinsko vijeće, demokratija*

CITIZEN PARTICIPATION IN THE ELECTORAL DEMOCRACY – ELECTION OF MUNICIPAL COUNCIL: Case study, Ilidža 2008. and 2012.

Abstract

Theme of this paper is Citizen participation in the electoral democracy – election of Municipal council: Case study, Ilidža 2008 and 2012. The starting point for the elaboration of this theme lies in the fact that participation of citizens in the electoral process is a precondition for the constitution of the Municipal council as the representative body of citizens in the local community and the local government. Public policies at a local level are most directly implemented through the Council's work, which is the main purpose and objective for the constitution of the Council. The main subject matter of this paper is the participation of citizens in local elections within

* Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu

** Federalno ministarstvo kulture i sporta

*** Univerzitet u Sarajevu

✉ e-mail: faruk.jasarevic.sa@gmail.com

the electoral (representative) democracy as the basis of the constitution of the Municipal council, on one side, and ensuring accountability of elected representatives, on the other, with a special emphasis on the Municipality of Ilidža. The participation of citizens in the Ilidža Municipal council's election is seen through comparative analysis of local elections in 2008. and 2012. This paper uses historical method, content analysis (document analysis), comparative method and statistical method. After the completion of theoretical and empirical research, the overall conclusion is that participation of citizens in the election (representative) democracy is a precondition for the constitution of a representative body of the Municipality of Ilidža, since the representative body of the Municipality – the Municipal council rests on democratic free will of the citizens of the Municipality of Ilidža.

Key words: *election, participation, citizens, Municipal council, democracy*

UVOD

Izbori su preduvjet političkog predstavništva, pa samim time i savremenih parlamentarnih (izbornih) demokratija. Kroz izbore birači daju legitimna ovlaštenja izabranim političkim predstavnicima da u njihovo ime i u svrhu općeg interesa formuliraju politike i donose odluke. Stoga, politički predstavnici trebaju biti pravi odraz političkih mišljenja i stavova birača u svojim istupima, a koje birači izaberu na slobodnim i demokratskim izborima tajnim glasanjem. Birači (građanstvo) direktno ne donose političke odluke, već na slobodnim i demokratskim izborima, tajnim glasanjem, a u skladu s općim i jednakim pravom glasa, određuju (biraju) političke predstavnike koji će taj posao raditi u njihovo ime. Oblik političkog porteka (sistema) u kome se odvija tako postavljena i definirana procedura izbora političkih predstavnika, određuje se kao predstavnička (izborna) demokratija. U političkoj teoriji, važnost izbora se argumentira sljedećim razlozima:¹

1. jedini su široko dostupni mehanizam demokratske participacije,
2. njima se izravno određuje sastav zakonodavne vlasti, a izravno ili neizravno i sastav izvršne vlasti, i
3. sredstvo su legitimiranja poretka, pribavljanja aktivnog pristanka građana.

Potpuno poštivanje navedenih izbornih značajki i procedura smatra se „indikatorom demokracije i političkog predstavništva, od čega u znatnoj mjeri može zavisiti stabilnost demokratskih političkih sistema“². Ipak, činjenica je da je u praksi to rijedak slučaj, s obzirom da kandidati i političke stranke koje pretendiraju na predstavničke pozicije veoma često zloupotrebljavaju izbore i izborne procedure. Taj problem je izražen kako u nerazvijenim tako i u razvijenim i stabilnim predstavničkim demokratskim porecima i sistemima.

¹ Ravlić, S. (2008). *Dileme političkog predstavljanja*. Zagreb: Politička kultura, str. 187.

² Arnautović, S. (2009). *Političko predstavljanje i izborni sistemi u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću*. Sarajevo: Promocult, str. 266.

Promatrano s pozicije stvarnog (praktičnog) legitimiteta, demokratski izabrani predstavnici „mogu vladati zato što su predstavnici naroda, a smatraju se predstavnicima naprosto zato što su izabrani, bilo izravnim glasovanjem naroda ili neizravnim izborom njegovih predstavnika“³.

Pored navedenog, kroz izbore i izborne procedure osigurava se i odgovornost izabranih predstavnika. Putem njih se ta odgovornost najbolje uspostavlja i osigurava.

Izborna volja birača (građana) najdirektnije se ogleda u parlamentu kao glavnoj instituciji političkog predstavništva. Stoga, većina savremenih predstavničkih (izbornih) demokratija podrazumijeva „postojanje nekog oblika predstavničkog tijela – parlamenta, kao središnje političke institucije koja predstavlja volju naroda, brani opšte interese i prava građana i služi kao forum za usaglašavanje i raspravu javnih politika“⁴.

U skladu s navedenim činjenicama može se konstatirati kako su izbori (izborni proces) univerzalni instrument i mehanizam savremenih demokratskih sistema i predstavničkih demokratija, budući da predstavnička tijela – parlamenti, počivaju na demokratskoj i slobodnoj volji građana. Natjecateljskim izborima se legitimira, kako političko predstavništvo, tako i politički sistem svake pojedine države. A činjenica je da bez predstavničkih organa, čije formiranje u demokratskim državama ovisi od izbora, nema ni predstavničke (izborne) demokratije.

PARTICIPACIJA GRAĐANA U LOKALNOJ SAMOUPRAVI

Participacija građana, naročito ona političkog karaktera, jeste iznimno važan segment i obilježje svake društvene zajednice. Ona podrazumijeva, prije svega, sve one načine na koje građani (individue) učestvuju u procesu formuliranja i implementiranja političkih odluka i formiranja i djelovanja političkih predstavničkih organa i institucija. Ovakav način aktiviteta (angažmana) građana u političkom životu zajednice u kojoj žive jeste osnovno obilježje političkih sistema koji se mogu okarakterizirati kao sistemi participativne demokratije.

Participativna demokratija je, prema definiciji, oblik demokratije koji podrazumijeva „aktivnu ulogu građana u civilnom društvu, koje je sposobno da provjerava državu i da brani autonomiju demokratskih institucija od prevelike intervencije države i politike“⁵.

Poseban oblik i poseban izraz politička participacija građana ima na nivou jedinica lokalne samouprave. Jedinice lokalne samouprave su prva faza, odnosno prva i građanima najbliža instanca vlasti u državi, na čije formiranje, političko funkcioniranje i egzistiranje građani neposredno utječu svojim političkim aktivizmom, tj. glasanjem i izborom na slobodnim, demokratskim i tajnim izborima. Prema definiciji, lokalna samouprava je „teritorijalna cjelina u kojoj građani, posredstvom vlastitih i zajedničkih resursa, zadovoljavaju najveći dio svojih životnih potreba“⁶.

³ Ravlić, S. (2008). *Dileme političkog predstavljanja*. Zagreb: Politička kultura, str. 185.

⁴ Gavrić, S., Banović, D. (2012). *Parlamentarizam u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar/Fondacija Friedrich Ebert, str. 17.

⁵ Pavlović, V. (2006). *Civilno društvo i demokratija*. Beograd: Službeni glasnik, str. 99.

⁶ Pejanović, M., Sadiković, E. (2010). *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo/Zagreb: TKD Šahinpašić, str. 14.

Dakle, u centru pažnje lokalne samouprave su životne potrebe građana koji je nastanjuju.

Stoga, osnovni cilj i zadatak formiranja i djelovanja lokalne samouprave kao političko-pravne institucije jeste da ljudi koji žive u jednoj ili više teritorijalno međusobno povezanih lokalnih zajednica mogu na efikasan i prihvatljiv način zadovoljiti svoje osnovne (egzistencijalne) potrebe, tj. najveći dio svojih životnih potreba.

Ovdje će se navesti i definicija lokalne samouprave prema *Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi*. Ta definicija na najbolji način objedinjuje sve prethodno navedene činjenice i elemente, a ona glasi: „lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost lokalnih vlasti da, u granicama zakona, reguliraju i rukovode određenim dijelovima javnih poslova, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva“. (član 2.)

U skladu s navedenim, može se konstatirati kako je lokalna samouprava osnova za participaciju građana u upravljanju javnim poslovima u lokalnim zajednicama. To se najbolje ostvaruje u sistemima predstavničke (izborne) demokratije, a lokalna samouprava se organizira i ostvaruje u općinama i gradovima. Predmet našeg daljeg interesiranja su općine kao jedinice lokalne samouprave.

Kroz participaciju građana u jedinicama lokalne samouprave (općinama) oblikuju se osnovne institucije lokalne samouprave. Te institucije su: Općinsko vijeće i općinski načelnik (uključujući i službe podređene načelniku). Sastav Općinskog vijeća i načelnika općine građani biraju neposredno na lokalnim izborima. Dakle, participacija građana u izornoj (predstavničkoj) demokratiji je najevidentnija u izboru ove dvije institucije lokalne samouprave koje imaju zadatak implementiranja zajedničkih interesa, ciljeva i potreba građana.

Lokalni izbori su, stoga, osnovni mehanizam, odnosno temeljni konstituirajući element lokalne demokratije u kojoj građani svojom slobodnom voljom vrše izbor kandidata (predstavnika) u Općinsko vijeće te izbor načelnika općine. Takav oblik političke participacije građana je najrašireniji oblik participacije u cijelom svijetu. Fokus u daljem izlaganju će biti na izboru općinskog vijeća kao predstavničkog organa (institucije) same općine kao jedinice lokalne samouprave.

OPĆINSKO VIJEĆE KAO ORGAN PREDSTAVLJANJA

Općinsko vijeće je predstavničko tijelo (organ odlučivanja) u okviru jedinice lokalne samouprave (općine). Njegova osnovna zadaća jeste da artikulira, formulira i predstavlja politike od interesa za građane lokalnih zajednica u okviru jedinica lokalne samouprave. Temeljem toga, Općinsko vijeće je zaduženo da donosi odluke, zaključke, planove i programe koji se neposredno tiču samih građana (stanovnika) određene općine.

Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine Općinsko vijeće je definirano kao organ odlučivanja u općini. Članom 13. tog Zakona vijeće obavlja širok spektar zadataka koji su u njegovoj nadležnosti.

Kada je u pitanju odnos Općinskog vijeća i načelnika općine kao izvršnog organa općine, on se, prema navedenom Zakonu, zasniva na „principima međusobnog uva-

žavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcioniranje jedinica lokalne samouprave“⁷.

Dakle, Općinsko vijeće ima dvostruku odgovornost za svoj rad, što pokazuje koliku ulogu i značaj ima u samoj općini. Općinsko vijeće je, ujedno i predstavnički organ koji je najbliži građanima i najneposrednije je usmjeren na građane, jer se njegove odluke tiču isključivo građana koji žive u jedinicama lokalne samouprave. Upravo ti građani i konstituiraju općinsko vijeće kao organ predstavljanja na nivou općine, i to putem slobodnih i demokratskih lokalnih izbora tajnim glasanjem.

S obzirom da je Općinsko vijeće organ predstavljanja isključivo općine, njega (njegovu strukturu) u pravilu određuju i biraju građani općine glasom na lokalnim izborima. Građani na slobodnim i demokratskim lokalnim izborima tajnim glasanjem neposredno biraju predstavnike u općinskom vijeću koji će zastupati i braniti njihove interese i ciljeve na lokalnom nivou.

U pravilu, članovi Općinskog vijeća se biraju na mandatni period od četiri (4) godine. Izabrani predstavnici su oni koji dobiju najveći broj glasova od strane građana, bilo da se nalaze u okviru kandidatskih lista određenih političkih stranaka, bilo da su nastupili na izborima kao nezavisni kandidati. Oni kandidati koji su izabrani u općinsko vijeće imaju i određenu odgovornost za svoj rad u vijeću. Prije svega, odgovorni su onima koji su glasali za njih (biračima), odnosno građanima dotične općine. Njihova odgovornost je na nivou entiteta Federacije Bosne i Hercegovine definirana *Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosni i Hercegovini*. Tako se u stavu 2, članu 13. utvrđuje da „članovi vijeća odgovaraju za ustavnost i zakonitost akata koje vijeće donosi u okviru svojih nadležnosti“. Šire odgovornosti vijećnika u Općinskom vijeću utvrđuju se, u pravilu, statutima općina za koje se može reći da su “mali ustavi“ općina.

U statutima se kada je u pitanju oblast odgovornost vijećnika, radi o „više formalnim odredbama (“vrši svoje dužnosti prema svom slobodnom uvjerenju“, “treba se ponašati na primjeren način“, “obavljati svoje dužnosti svjesno“ i slično), dok se kolektivna, a pogotovo pojedinačna odgovornost ne spominje“⁸.

Može se reći da je, upravo zato što su izabrani da predstavljaju građane općine, pravo vijećnika da predstavljaju ograničeno određenim pravilima i postavljenim procedurama kojih se trebaju pridržavati. Ta pravila i procedure ih ograničavaju u vršenju dužnosti na način kako samo oni žele i u svom vlastitom interesu. Suštinska komponenta funkcioniranja Općinskog vijeća i jeste da opći interes vijećnika bude iznad njihovog vlastitog interesa.

USTAVNA I STATUTARNA POZICIJA OPĆINE ILIDŽA

Od svog formiranja pa do danas, područje općine Ilidža je zajedno sa cjelokupnim prostorom bosanske države mijenjalo svoje vladare, a u određenim vremenima i samo pripadalo nezavisnoj bosanskoj državi. Tako su, nakon neolitskog doba i

⁷ Isto, član 16.

⁸ Varundek, Ž. (2009). Organizacija rada ureda načelnika/gradonačelnika i predsjedavajućeg općinskog/gradskog vijeća i odnos izvršnog i predstavničkog tijela u lokalnim zajednicama. *Priručnik za općinske načelnike i vijećnike*. Sarajevo: Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine.

dokaza da su u to vrijeme ljudi naseljavali ovaj prostor, područje današnje općine Ilidža naseljavali Iliri, Slaveni, Osmanlije, Austrougari, Jugosloveni. Godine 1992. Bosna i Hercegovine postaje suverena i nezavisna, međunarodno priznata država i članica Ujedinjenih nacija. Tim činom područje Ilidže, odnosno općina Ilidža, postala je jedna od općina nezavisne države Bosne i Hercegovine.

Do 1992. godine i agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu općina Ilidža je bila jedna od deset općina u sastavu Grada Sarajeva. Pored općine Ilidža u sastavu Grada Sarajeva bile su i sljedeće općine: Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Hadžići, Vogošća, Trnovo, Pale i Ilijaš. Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma 1995. godine okončana je agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu i uspostavljen je mir. Dejtonskim sporazumom izvršena je teritorijalna reorganizacija (podjela) države na dva entiteta (Federaciju Bosnu i Hercegovinu i Republiku Srpsku) koji su sastavni dijelovi države Bosne i Hercegovine. Takvim teritorijalnim ustrojstvom općina Ilidža je postala općina u okviru entiteta Federacija Bosna i Hercegovina. Dijelovi predratne općine Ilidža ušli su u sastav entiteta Republika Srpska, tako da su na tim dijelovima formirane nove (mini) općine. Trenutno, općina Ilidža je samostalna općina u sastavu Kantona Sarajevo, što je definirano u Statutu općine, gdje se kaže da je „granica općine Ilidža utvrđena (...) Mirovnim sporazumom za Bosnu i Hercegovinu potpisanim u Parizu, 14. decembra 1995. godine, Ustavom Kantona i zakonom“⁹.

Prema Statutu općine Ilidža, organi općine su općinski načelnik i Općinsko vijeće. Općinsko vijeće je organ odlučivanja u općini, a općinski načelnik je izvršni organ. Definirano je da Općinsko vijeće ima 27 vijećnika, a njihov izbor se vrši u skladu s Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (na lokalnim izborima svake 4 godine). Iz reda vijećnika bira se predsjedavajući i zamjenik predsjedavajućeg Općinskog vijeća. Ovako širok spektar nadležnosti potvrđuje značaj koji Općinsko vijeće ima kao organ predstavljanja općine. Stoga, odluke, zaključci i ostalo o čemu vijeće odlučuje imaju izuzetno veliki značaj i vrijednost u rješavanju pitanja od interesa za lokalne zajednice u sastavu općine kao jedinice lokalne samouprave.

RAD OPĆINSKOG VIJEĆA

Nakon provedenih izbora za općinsko vijeće, *Statutom* je predviđeno da se prva sjednica Vijeća održava najkasnije u roku od 30 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora od strane Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine. Ta sjednica se održava u skladu sa Poslovníkom o radu općinskog vijeća.

Dva temeljna dokumenta kojima se definira rad Općinskog vijeća su Poslovník o radu i Program rada Općinskog vijeća. Zadnji Poslovník o radu Općinskog vijeća je usvojen u decembru mjesecu 2010. godine, dok se Program rada Općinskog vijeća donosi svake godine na način da se za svaku narednu godinu usvaja krajem tekuće godine. Aktuelni Program rada Općinskog vijeća je usvojen u decembru mjesecu 2012. godine.

Također, Statutom je predviđeno da Općinsko vijeće može formirati privremena i stalna radna tijela s ciljem efikasnijeg i efektivnijeg rada.

⁹ *Statut općine Ilidža* (prečišćeni tekst), 2010, član 4.

Kada je u pitanju sam način rada, odnosno način odlučivanja Općinskog vijeća i radnih tijela koje ono formira, Statutom je definirano da „Općinsko vijeće donosi odluke većinom glasova ukupnog broja članova ako Statutom i Poslovníkom o radu Općinskog vijeća nije drugačije određeno. Statut Općine, odluku o raspisivanju referenduma, odluku o zaduženju Općine i odluku o davanju saglasnosti za dodjelu koncesija, Vijeće donosi dvotrećinskom većinom glasova ukupnog broja vijećnika”¹⁰. Kada je u pitanju odlučivanje radnih tijela (stalnih i privremenih), ona to vrše u skladu s Odlukom o njihovom obrazovanju i Poslovníkom o radu Općinskog vijeća. Također, vrlo bitna činjenica je da je Statutom predviđena i definirana javnost rada općine pa samim time i Općinskog vijeća kao organa odlučivanja u postupku donošenja odluka. Propisano je da je općina „dužna osigurati javnost rada svojih organa u postupku donošenja odluka, te omogućiti građanima da neposredno učestvuju u postupku donošenja odluka i odlučivanja u skladu sa zakonom i ovim statutom. Javnost rada organa Općine ostvaruje se kroz otvorenost postupka donošenja općinskih propisa i akata, upoznavanja javnosti sa njihovom primjenom, slobodom pristupa informacijama u skladu sa zakonom, objavljivanja propisa organa Općine u skladu sa zakonom, izdavanja službenih saopćenja za medije, organiziranja konferencija za štampu, informiranja putem vlastitog informacijskog sistema, biltena općine Ilidža i kroz druge oblike informiranja”¹¹.

S obzirom na činjenicu da sastav općinskog vijeća, odnosno vijećnike (predstavnike) biraju birači na lokalnim izborima, u nastavku će se elaborirati posljednja dva izborna ciklusa u Bosni i Hercegovini (lokalni izbori u Bosni i Hercegovini) za Općinsko vijeće Ilidža 2008. i 2012. godine.

IZBORI ZA OPĆINSKO VIJEĆE ILIDŽA 2012. GODINE

Lokalni izbori u Bosni i Hercegovini održani su 7. oktobra 2012. godine. U utrci za Općinsko vijeće općine Ilidža učestvovalo je ukupno dvadeset (20) stranaka, tri (3) koalicije i dva (2) nezavisna kandidata. Birača s pravom glasa, upisanih u biračke spiskove općine Ilidža, je bilo 56.970. Od ovog broja, na izbore je izašlo 28.988 ili 50,88%. Ukupno se biralo 27 predstavnika u Općinsko vijeće.

Na osnovu potvrđenih izbornih rezultata Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, najviše mjesta u Općinskom vijeću Ilidža, ukupno 8, osvojila je Stranka demokratske akcije (SDA) s 27,81% glasova. Slijedi je Socijaldemokratska partija (SDP) s osvojenih 15,59% glasova i 5 mjesta, zatim Savez za bolju budućnost (SBB) s osvojenih 12,67% glasova i 4 mjesta, Napredna demokratska stranka (NDP) s osvojenih 11,34% glasova i 3 mjesta, koalicija Socijaldemokratska unija – Liberalno-demokratska stranka (SDU-LDS) s osvojenih 3,69% glasova i 1 mjestom te Naša stranka s osvojenih 3,36% glasova i 1 mjestom u vijeću. Ostale stranke i koalicije nisu prošle izborni prag od 3% glasova, pa nisu ni dobili mandate u Općinskom vijeću. Posmatrano u cjelini mandate u Općinskom vijeću Ilidža je osvojilo sedam stranaka i jedna koalicija. Navedeni podaci su prezentirani u tabeli broj 1.

¹⁰ Isto, član 38.

¹¹ Isto, član 39a.

Tabela 1. Rezultati izbora za općinsko vijeće Ilidža 2012.

Redni broj	Politička stranka/koalicija/nezavisni kandidat	Broj glasova	%	Broj mandata
1.	SDP-Socijaldemokratska partija BiH	4365	16,37%	5
2.	GDSBiH-Gradanska demokratska stranka BiH	58	0,22%	0
3.	SDA-Stranka demokratske akcije	7416	27,81%	8
4.	Novi pokret BiH	212	0,80%	0
5.	SNSD-Savez nezavisnih socijaldemokrata - Milorad Dodik	102	0,38%	0
6.	BOSS-Bosanska stranka - Mirnes Ajanović	205	0,77%	0
7.	NSRzB-Narodna stranka radom za boljitak	1.353	5,07%	2
8.	Stranka penzionera/umirovljenika BiH	480	1,80%	0
9.	HDZBiH-HSS-NHI, Koalicija za Ilidžu i Stup	277	1,04%	0
10.	Fejzić Sanela – Nezavisni kandidat	10	0,04%	0
11.	Vizionarsko demokratska stranka	69	0,26%	0
12.	SzBiH-Stranka za Bosnu i Hercegovinu	2487	9,33%	3
13.	Ekološka stranka E5-Zeleni	38	0,14%	0
14.	DSI BiH-Demokratska stranka invalida BiH	19	0,07%	0
15.	SDU-LDS, Socijaldemokratska unija - Liberalnodemokratska stranka "Demokratski blok"	985	3,69%	1
16.	HSP BiH-Hrvatska stranka prava BiH	40	0,15%	0
17.	SBB BiH –Savez za bolju budućnost BiH	3379	12,67%	4
18.	SES-Stranka za evropsko Sarajevo	55	0,21%	0
19.	NDS-Napredna demokratska stranka	3.025	11,34%	3
20.	BNS-Bosanskohercegovačka narodna stranka	410	1,54%	0
21.	Naša stranka	896	3,36%	1
22.	BPS–Bosanskohercegovačka patriotska stranka-Sefer Halilović	741	2,78%	0
23.	Komunistička partija	32	0,12%	0
24.	Durić Mevludin – Nezavisni kandidat	1	0,00%	0
25.	SDS – Srpska demokratska stranka	9	0,03%	0

Izvor: Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 88/12, 6.11.2012.

Prema prezentiranim rezultatima, najviše mandata (8) osvojila je stranka SDA. To je manje u odnosu na lokalne izbore 2008. godine, a jedan od mogućih razloga za to jeste što se unutar bošnjačkog političkog spektra u međuvremenu formirala nova politička stranka nazvana Savez za bolju budućnost (SBB) na čelu sa Fahrudinom Radončićem, predsjednikom stranke. Usljed toga, vjerovatno je da je veliki broj glasača i bivših pripadnika i simpatizera stranke SDA svoj glas povjerilo novoj političkoj opciji, koja je već na svojim prvim izborima za Općinsko vijeće općine Ilidža dobila zavidnih 12,67% glasova, što prevedeno u mandate znači četiri (4) zastupnička mjesta u vijeću. Na listi su bila i dva nezavisna kandidata, i to Mevludin Durić koji je dobio samo jedan glas i Sanela Fejzić koja je dobila deset glasova.

Također, bitno je napomenuti da je i na ovim izborima stranka SDA, odnosno njen kandidat za Općinskog načelnika, Senaid Memić, dobio najveći broj glasova, čime je nastavljena vladavina ove stranke na području općine Ilidža.

KOMPARATIVNI UVID U REZULTATE IZBORA ZA OPĆINSKO VIJEĆE ILIDŽA 2008. I 2012. GODINE

Sagledavajući rezultate lokalnih izbora u Bosni i Hercegovini, s posebnim osvrtom na izbore za Općinsko vijeće Ilidža 2008. i 2012. godine, moguće je povući određene paralele. Očigledno je da je u periodu od četiri godine između izbora neminovno došlo do određenih promjena, manjih ili većih, ovisno o programu političkih stranaka, preferenciji birača te u konačnici ovisno o društvenom kontekstu i društvenim

dogadajima. U takvom permanentno promjenjivom kontekstu došlo je, pored ostalog, i do promjena u smjeru formiranja novih političkih stranaka sa svojim političkim programima i predloženim kandidatima, što je bitno utjecalo i na same birače prilikom participacije u izbornom procesu izbora predstavnika u Općinsko vijeće općine Ilidža.

U skladu s navedenim, moguće je identificirati nekoliko bitnih promjena u uporednom uvidu u rezultate izbora za Općinsko vijeće općine Ilidža 2008. i 2012. godine. Te promjene su sljedeće:

1. Pojava (formiranje) novih političkih stranaka na izborima 2012. u odnosu na 2008. godinu. Takve stranke su: Savez za bolju budućnost (SBB), Novi pokret Bosne i Hercegovine, Vizionarsko demokratska stranka, Stranka za evropsko Sarajevo (SES), Napredna demokratska stranka (NDS) i Komunistička partija. Sve ove stranke (kao i neke ranije osnovane) su se po prvi put pojavile sa svojim programima i kandidatima u utrci za mjesta u Općinskom vijeću općine Ilidža na izborima 2012. godine. Od pobrojanih stranaka, jedino je stranka SBB dobila 4 mjesta i NDS 3 mjesta. Ostale stranke nisu postigle zapažene rezultate, osvojivši veoma malo glasova (manje od 2%).
2. Neke od stranaka koje su sa svojim programima i kandidatima izašle na lokalne izbore za Općinsko vijeće općine Ilidža 2008. godine, odustale su od istog na izborima 2012. godine. U pitanju su većinom manje stranke, tj. one stranke koje nisu ostvarile zapažene rezultate na izborima 2008. godine.
3. U odnosu na lokale izbore za Općinsko vijeće općine Ilidža 2008. godine, na izborima 2012. godine kandidovala su se i dva nezavisna kandidata, i to: Sanela Fejzić i Mevludin Durić. Iako nisu ostvarili zapažen izborni rezultat, ipak je ovo činjenica koja zaslužuje pažnju, s obzirom da utječe na demokratiziranje cijelog sistema. Međutim, ono što zabrinjava jeste činjenica da iza ova dva nezavisna kandidata nije stala niti jedna građanska (civilna) interesna skupina ili organizacija koja bi ih podržala i profilirala, te na taj način približila i samim glasačima. To dokazuje da je još uvijek na djelu sistem u kome funkcionira stranačka identifikacija kandidata.
4. Povećan je broj birača sa pravom glasa za ukupno 5720 novih birača (2008. godine je bilo upisano u biračke spiskove 51250, a 2012. godine 56970 birača s pravom glasa). Samim tim, povećan je broj birača koji su izašli na izbore i glasali za ukupno 7465 u odnosu na 2008. godinu (2008. godine glasalo je 21523, a 2012. godine je glasalo 28.988 birača).
5. Stranka SDA koja je na izborima 2008. godine imala najviše osvojenih mjesta (ukupno 11), na istim izborima 2012. godine je dobila gotovo 1/3 manje mjesta (8). Razlog tome jeste činjenica da su formirane nove političke stranke koje su prvi put učestvovala u izbornoj utrci za mjesta u Općinskom vijeću općine Ilidža. Te stranke su umnogome utjecale na razvodnjavanje biračkog tijela i promjene preferencija birača na području općine Ilidža.

Navedene promjene su samo neke od temeljnih promjena koje su obilježile izbore za Općinsko vijeće Ilidža 2008. i 2012. godine. U tabelama broj 2 i 3 dat je širi spisak bitnih promjena posmatran u kontekstu uporednog uvida u rezultate lokalnih izbora

za Općinsko vijeće općine Ilidža 2008. i 2012. godine. Pojedine stavke su ostale nepromjenjene, ali je struktura tih stavki promjenjena (prethodno obrazloženo) te su i one prikazane u tabelama.

Tabela 2. Promjene 2008. i 2012. godine

Red. br.	OPIS	2008.	2012.
1.	Birači s pravom glasa	51250	56970
2.	Birači koji su glasali	21523	28988
3.	Mjesta za dodjelu u općinskom vijeću	27	27
4.	Stranake	14	20
5.	Koalicije	4	3
6.	Stranake koje su osvojile mjesta u općinskom vijeću	7	7
7.	Koalicije koje su osvojile mjesta u općinskom vijeću	1	1

Tabela 3. Ukupan broj stranaka, koalicija i nezavisnih kandidata na listama za općinsko vijeće Ilidža na lokalnim izborima 2008. i 2012. godine

Red. br.	STRANKA/KOALICIJA	2008.	2012.
1.	SDA-Stranka demokratske akcije	11	8
2.	SDP-Socijaldemokratska stranka	3	5
3.	Naša stranka	1	1
4.	NSRzB-Narodna stranka radom za boljitak	1	2
5.	SDU-LDS-Socijaldemokratska unija - Liberalno-demokratska stranka	2	1
6.	Stranka penzionera/umirovljenika BiH	0	0
7.	BOSS-Bosanska stranka - Mirnes Ajanović	0	0
8.	Pokret mladih-Stranka mladih	0	-
9.	SzBiH- Stranka za BiH	5	3
10.	SDU 2002-Stranka socijalne pravde	0	-
11.	Snaga Bosne	0	-
12.	SDS-Srpska demokratska stranka	0	0
13.	BPS-Bosanskohercegovačka patriotska stranka - Sefer Halilović	3	0
14.	GDS-Gradansko demokratska stranka	0	0
15.	BNS-Bosanskohercegovačka narodna stranka	1	0
16.	HDZ BiH-Hrvatska demokratska stranka BiH	0	0 (koalicija)
17.	SNSD-Savez nezavisnih socijaldemokrata – Milorad Dodik	0 (koalicija sa PDP)	0
18.	Novi pokret BiH	-	0
19.	Vizionarska demokratska stranka	-	0
20.	Ekološka stranka E5-Zeleni	-	0
21.	DSI-Demokratska stranka invalida	-	0
22.	Hrvatska koalicija Kantona Sarajevo	0	-
23.	HSP BiH-Hrvatska stranka prava BiH	-	0
24.	SBB BiH-Savez za bolju budućnost BiH	-	4
25.	SES-Stranka za evropsko Sarajevo	-	0
26.	NDS-Napredna demokratska stranka	-	3
27.	Komunistička partija	-	0
28.	Sanela Fejzić	-	0
29.	Mevludin Durić	-	0

Kao što se iz prethodne tabele može vidjeti, u dva navedena izborna ciklusa, preko 80% mjesta u Općinskom vijeću općine Ilidža su osvojile iste stranke. Od novoformiranih stranaka nakon 2008. godine, na izborima 2012. godine mjesta u Općinskom vijeću Ilidža su dobile samo stranka SBB (4 mjesta) i stranka NDP (3 mjesta). Činjenica je da je bilo manjih fluktuacija u preferencijama birača, ali

ne i onih suštinskih koje bi mogle detaljnije i jače utjecati na promjenu stanja političke vladavine na području općine Ilidža.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Temeljem provedenih teorijskih i empirijskih istraživanja usmjerenih na dokazivanje generalne i razrađujućih hipoteza, moguće je izvesti niz općih zaključaka, a koji su preduvjet participacije građana u izbornoj demokratiji, posmatrano kroz konstituiranje predstavničkog organa općine – Općinskog vijeća. S tim u vezi, zaključci izvedeni na osnovu provedenih istraživanja, a koji daju relevantne odgovore na generalnu i pomoćne hipoteze, su:

- izbori su preduvjet zasnivanja predstavničke (izborne) demokratije, određivanja političkog vodstva, te osiguranja odgovornosti tako izabranih političkih predstavnika;
- izbori (izborni proces) su univerzalni instrument i mehanizam savremenih demokratskih sistema i predstavničkih (izbornih) demokratija;
- natjecateljskim izborima se legitimira političko predstavništvo i politički sistem svake države. Bez predstavničkih organa (parlamenta, vijeća), čije formiranje u demokratskim državama ovisi od izbora, nema ni predstavničke (izborne) demokratije;
- lokalna samouprava je osnova za participaciju građana u upravljanju javnim poslovima u lokalnim zajednicama, a ona se najbolje implementira u sistemima predstavničke (izborne) demokratije;
- Općinsko vijeće je predstavnički organ općine zadužen da donosi odluke, zaključke, planove i programe koji se neposredno tiču samih građana (stanovnika) općine kao jedinice lokalne samouprave;
- Općinsko vijeće je predstavnički organ koji je najbliži građanima i najneposrednije je usmjeren na građane, jer se njegove odluke tiču isključivo građana koji žive u jedinicama lokalne samouprave;
- građani općine (birači) konstituiraju Općinsko vijeće kao organ predstavljanja na nivou općine, i to putem slobodnih i demokratskih lokalnih izbora, tajnim glasanjem;
- pravo izabranih općinskih vijećnika da predstavljaju je ograničeno određenim pravilima i postavljenim procedurama kojih se trebaju pridržavati. Ta pravila i procedure ih ograničavaju da rade na način da osobni interes vijećnika bude iznad općeg interesa.
- od prvih višestranačkih izbora u Bosni i Hercegovini 1990. godine pobjednik lokalnih izbora na nivou općine Ilidža je bila stranka SDA koja je uvijek dobivala najveći broj mandata. Također kandidat SDA je uvijek pobjeđivao na izborima za načelnika općine. Dakle, glasači su svoje povjerenje cijelo ovo vrijeme političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini, od 1990. godine do danas, poklanjali i iskazivali stranci SDA;
- jedan od razloga zašto je stranka SDA na lokalnim izborima 2012. dobila manje mandata (mjesto) u Općinskom vijeću Ilidža jeste što se unutar

bošnjačkog političkog spektra formirala nova politička stranka nazvana Savez za bolju budućnost (SBB);

- ako se osvrnemo na izbore za Općinsko vijeće Ilidža 2008. i 2012. godine, moguće je povući paralele. Došlo je do promjena u smjeru formiranja novih političkih stranaka sa svojim političkim programima i predloženim kandidatima, što je bitno utjecalo i na same birače prilikom participacije u izbornom procesu izbora predstavnika u Općinsko vijeće Ilidža;
- u dva izborna ciklusa (2008. i 2012. godine) preko 80% mjesta u Općinskom vijeću općine Ilidža su osvojile iste stranke. Od novoformiranih stranaka nakon 2008. godine, na izborima 2012. godine mjesta u Općinskom vijeću općine Ilidža su dobile samo stranka SBB (4 mjesta) i stranka NDP (3 mjesta);
- činjenica je da je bilo manjih fluktuacija u preferencijama birača, ali ne i suštinskih koje bi intenzivnije utjecale na moguće promjenu stanja političke vladavine na području općine Ilidža;
- još uvijek je na djelu sistem u kome funkcioniра stranačka identifikacija kandidata, jer se dokazalo da, kada je u pitanju izbor predstavničkog organa općina Ilidža, nezavisni kandidati nemaju nikakvu podršku građanskih (civilnih) interesnih skupina ili organizacija. Takvi kandidati zbog nemogućnosti vlastite promocije ostaju nepoznati biračima (biračkom tijelu) te ne mogu ostvariti zapažene izborne rezultate.

Opći je zaključak da je participacija (učesće) građana (birača s pravom glasa) u izornoj (predstavničkoj) demokratiji preduvjet konstituiranja predstavničkog organa općine Ilidža, budući da predstavnički organ općine – Općinsko vijeće, počiva na demokratskoj i slobodnoj volji građana općine Ilidža.

LITERATURA

- Arnautović, S. (2009). *Političko predstavljanje i izborni sistemi u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću*. Sarajevo: Promocult.
- Gavrić, S. i Banović, D. (2012). *Parlamentarizam u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar/Fondacija Friedrich Ebert.
- Pavlović, V. (2006). *Civilno društvo i demokratija*. Beograd: Službeni glasnik.
- Pejanović, M. i Sadiković, E. (2010). *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo/Zagreb: TKD Šahinpašić.
- Ravlić, S. (2008). *Dileme političkog predstavljanja*. Zagreb: Politička kultura.
- Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 88/12, 6.11.2012.
- Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 89/08, 4.11.2008.
- Statut općine Ilidža (prečišćeni tekst), 2010.
- Varundek, Ž. (2009). Organizacija rada ureda načelnika/gradonačelnika i predsjedavajućeg općinskog/gradskog vijeća i odnos izvršnog i predstavničkog tijela u lokalnim zajednicama. *Priručnik za općinske načelnike i vijećnike*. Sarajevo: Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine.
- Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 49/06 i 51/09).